

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

SPAIN CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SUPPORT OF MODERN SCIENCE AND
INNOVATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITLARIDA INVESTITSIYA SIYOSATINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI

Rasulova Sharifa Gaybullaevna

JizPl., Iqtisodiyot va menejment kafedrası dotsenti

Baxromova Bonu Tolmas qizi

JizPl., Qurilish muhandisligi fakulteti talabasi

Annotatsiya: Biz bu maqolada bozor iqtisodiyoti sharoitlarida investitsiya siyosatining mohiyati va xususiyatlari, Investitsiyaning iqtisodiyotdagi o'rnini, uni tashkil etish va samaradorligi kabi investitsiya haqida ko'plab ma'lumotlarga ega bo'lamiz.

Аннотация: В данной статье мы обсудим сущность и особенности инвестиционной политики в условиях рыночной экономики, роль инвестиций в экономике, его организация и эффективность, у нас будет много информации об инвестициях.

Abstract: In this article, we will discuss the nature and characteristics of investment policy in the conditions of a market economy, the role of investment in the economy, its organization and effectiveness. We will have a lot of information about investment.

Kalit so'z: investitsiya, qurilish, kapital, iqtisodiyot, bozor, loyihalashtirish kredit, davlat.

Ключевые слова: инвестиции, строительство, капитал, экономика, рынок, проектный кредит, государство.

Key words: investment, construction, capital, economy, market, project credit, government.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida investitsiya faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir mamlakatning rivojlanish darajasi, ya'ni iqtisodiyotning rivojlanishi va iqtisodiy o'sishi ko'p jihatdan mamlakatdagi investitsion jarayonlarga bog'liq. Har qanday jamiyatning barqaror iqtisodiy rivojlanishini investitsiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Investitsiya deganda barcha turdagi milliy va intellektual boyliklar tushunilib, ular tadbirkorlik faoliyati obyektlariga yo'naltirilib daromad keltirishi yoki biror-bir ijobiy samaraga erishishi zarur. Investitsiya kiritishdan asosiy maqsad daromad olish va ijobiy ijtimoiy samaraga erishishdir. Investitsiya turlari: Kapital investitsiyalar, innovatsion investitsiyalar, ijtimoiy investitsiyalar. Iqtisodiy kategoriya sifatida investitsiya quyidagicha tasniflanadi:

- Birlamchi (avaylangan) jamg'arilgan kapitalni ko'paytirish maqsadida kapitalni tadbirkorlik obyektlariga joylashtirish;

- Investitsion loyihalarni amalga oshirish jarayonida investitsiya faoliyati ishtirokchilari o'rtasida vujudga keladigan iqtisodiy munosabatlar.

Investitsiyalar-bu hali buyumlashmagan, lekin ishlab chiqarish vositalariga qo'yilgan kapital. O'zining moliyaviy shakliga ko'ra, ular foyda olish maqsadida xo'jalik faoliyatiga qo'yilgan aktivlar hisoblansa, iqtisodiy xususiyatiga ko'ra, u yangi korxonalar qurishga, uzoq muddatli xizmat ko'rsatuvchi mashina va asbob uskunalarga. Hamda shu bilan bog'liq bo'lgan aylanma kapitalning o'zgarishiga ketgan xarajatlardir. Investitsiya obyekti deyilganda, mablag'larni, yangi qonun doirasidagi barcha boyliklar safarbar qilinayotgan obyektlar tushuniladi, ular yangi korxonalar yoki amalda faoliyat yuritayotgan korxonalar, qimmatli qog'ozlar, bank depozitlari, intellektual mulk va boshqalar bo'lishi mumkin. Mukammal darajada shakllantirilgan va asoslangan investitsiya g'oyasi investitsiya loyihasining qaror topishiga olib keladi. Investitsiya loyihasi tushunchasini uning yo'naltirilgan maqsadini amalga oshirish uchun texnologik jarayonlarni, texnik va tashkiliy hujjatlashtirish jarayonini, obyektlarni barpo etish va ishga tushirish jarayonini, moddiy, moliyaviy, mehnat resurslarining harakatini, shuningdek, tegishli boshqaruv qarorlari va tadbirlarni o'zida mujassamlashtiruvchi tizim sifatida talqin qilish maqsadga muvofiqdir. Investitsiya siyosati-bu iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlarini rivojlantirish, qo'llab-quvvatlash, markazlashgan investitsiya jarayonidan nomarkazlashgan investitsiya jarayoniga o'tish, ustuvor investitsion loyihalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan mexanizm, uslublar yig'indisi hisoblanadi. Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan asosiy kapitalga investitsiyalar 2021-yilning yanvar-sentabr oylarida jami asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalarning asosiy qismi, ya'ni 63,8% i respublikaning olti hududida, jumladan, Toshkent shahrida 23,7%, Toshkent viloyatida 10,5%, Buxoro viloyati -8,4%, Samarqand viloyati - 7,4%, Navoiy viloyati - 7,2% va Qashqadaryo viloyatida 6,6% dan investitsiyalar o'zlashtirildi. 2021-yilning yanvar-sentabr oylarida aholi jon boshiga hisoblangan asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar Toshkent shahrida 13808,6 ming so'm (yoki o'tgan yilning mos davriga nisbatan taqqoslaganda 110,8%), Navoiy viloyatida -11489,1 ming so'm (yoki 83,2%), Buxoro viloyatida - 7051,9 ming so'm (yoki 123,5%), Jizzax viloyatida - 6351,6 ming so'm (yoki 96,1%), Sirdaryo viloyatida 6092,3 ming so'm (yoki 98,6%) va Toshkent viloyatida 5910,8 ming so'm miqdorida (yoki 119,9%) qayd etildi. Investitsiya-qurilish jarayoni, uni tashkil qilish va samaradorligi. Investitsiya-qurilish jarayoni ijtimoiy ishlab chiqarishning eng muhim elementidir. Usiz takror ishlab chiqarishni tasavvur qilish mumkin emas. Bundan kelib chiqqan holda vaqtda o' Ichanadigan investitsiya jarayoni quyidagi formula orqali aniqlanishi mumkin:

$Tip = T1 + T2 + T3 + T4$

Qurilish jarayoni - investitsiya jarayoni hamda qurilishning xalq xo'jaligining bir tarmog'i sifatida faoliyat ko'rsatishining asosiy bosqichidir. Uning tashkiliy

tizimi uch bosqichdan iboratdir: qurilishni tayyorlash ,bevosita qurilish jarayonining o'zi, tayyor qurilish mahsulotini realizatsiya qilish. Qurilishni tayyorlash qurilish obyektining maqsadga muvofiqligini texnik-iqtisodiy asoslash (TIA), obyektning loyihalash va qurilishga injener- texnik tayyorgarlik ko'rishdan iborat. Ushbu yo'nalishlarning har biri o'zining maqsadli vazifalariga ega. Qurilish investitsiya jarayonining o'zagidir. Obyektlarni, ayniqsa sanoat qurilish obyektlarini qurishda u jami investitsiya siklining 50 foizi va undan ko'p qismini egallaydi. Masalan, amaliyotdan ma'lum bo'lishicha, o'rtacha quvvatli mashinasozlik korxonasini qurishda, turli tadqiqotlar asoslashlarga o'rtacha 1-1,5 yil ketadi, loyiha ishlab chiqishga – 1 yilgacha, qurilishga 3-4 yil, foydalanishga topshirish va sinab ko'rishga esa kamida yarim yil ketadi. Shunday qilib, o'rtacha quvvatli korxonani qurishga ketadigan investitsiya jarayonining muddati taxminan 5-7 yilni tashkil qiladi. Shunday qilib, quyidagilar investitsiya obyektlari hisoblanadi:

1.Qurilayotgan, rekonstruksiya yoki kengaytirilayotgan korxonalar, binolar, Inshootlar (asosiy fondlar)

2.Davlat va hududlar miqyosidagi dasturlar;

3.Qimmatli qog'ozlar.

Investitsiyalar mahsulotlarni (resurslar, xizmatlar) va uning elementlari (bosqichlari)ni yaratishda to'liq ilmiy-texnik va ishlab chiqarish davrlarini qamrab olishi mumkin: ilmiy tadqiqotlar, loyiha-konstruktorlik ishlari, mavjud ishlab chiqarishni kengaytirish yoki rekonstruksiya qilish, yangi ishlab chiqarishni yoki yangi mahsulotlarni ishlab chiqarishni tashkil etish, utilizatsiya va hokazo. Investitsiya obyektlari quyidagilar:Loyiha ko'lami,Loyihaning yo'nalishi,Investitsion siklning tavsifi va mazmuni, Davlat ishtiroki tavsifi va darajasi; Qo'yilgan mablag'lardan foydalanish samaradorligi bo'yicha tasniflanadi. Ushbu maqsadlar uchun har bir aniq loyihani belgilaydigan to'rtta asosiy omil(tasniflash mezonlari) mavjud:

1.Loyiha ko'lami(hajmi);

2.Amalga oshirish muddatlari; 3.Tabiat.

4.Resurslar cheklanganligi.

"Oddiy" loyihalarda ushbu omillar ko'p yoki kam darajada teng deb hisoblanadi. Shu bilan birga, omillardan biri ko'proq ustunlikka ega bo'lib, alohida e'tiborni talab Qilsa, boshqa omillar ta'siri esa nazorat jarayonlari tufayli pasaytiriladi. Ko'lami nuqtai nazardan loyihalar kichik va megaloyihalarga bo'linadi. Kichik loyihalar, loyihalash va uni amalga oshirish, loyiha komandasini shakllantirish jarayonida bir qator soddalashtirishlarni ta'minlaydi. Shu bilan birga, yo'l qo'yilgan xatolarni tuzatishdagi qiyinchiliklar loyihaning hajmiy xususiyatlarini aniqlashni, loyiha ishtirokchilari va ularning ish uslublari, loyiha jadvallari va hisobot shakllari hamda shartnoma shartlarini juda aniq belgilashni talab qiladi.

Xulosa

Moliya nazariyasida esa investitsiya deganda real yoki moliyaviy aktivlarni olish tushuniladi, ya'ni bugungi sarf-xarajatlarning maqsadi kelajakda daromad olishdir. Demak, bizningcha, "Investitsiyalar bo'sh turgan kapitalni iqtisodiy- ijtimoiy samara olish maqsadida harakatga keltirishdir". Bizga ma'lumki, iqtisodiy o'sish investitsiya resurslarisiz bo'lishi mumkin emas, bu resurslar o'z mohiyati bilan ishlab chiqarishni rivojlantirishga qaratilgan mablag'dir. Pul mablag'lari shaklidagi investitsiyalar nominal investitsiyalardir. Bu investitsiyalar moddiylashib, amalda ishlab chiqarishga jalb etilgandan so'ng real investitsiyalarga aylanadi va iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.G'aybullayevna, R. S. ., & Musurmangulov. (2024). QURILISHDA SAMARALILIKNI TA'MINLASHDA VAQTNI BOSHQARISHNING AHAMIYATI. IQTISODIYOT, TURIZM VA XIZMAT JURNALI, 3(1), 28-31.
- 2.G'aybullayevna, R. S. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING BUGUNGI DUVARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLARI. IQTISODIYOT, TURIZM VA XIZMAT JURNALI, 2(12), 38-42.
- 3.Sharifa, R. va Ilyos, T. (2023). BOSHQARUVDA ILMIY BOSHQARUV PRINSIPLARI. Ta'lim yangiliklari: 21-asrda tadqiqotlar, 2(16), 1097-1100.
- 4.Sharifa, R. va Sayyora, M. (2023). BOSHQARUVNING PAYDIYOTI TARIXI VA UNING HOZIRGI O'RNI. Ta'lim yangiliklari: 21-asrda tadqiqotlar, 2(16), 1093-1096.
- 5.Sharifa, R. (2023). HUDUDLARDA INVESTITSIYA JALBATLILIGINI OSHIRISH YO'LLARI. Ta'lim yangiliklari: 21-asrda tadqiqotlar, 2(16), 1088-1092.
- 6.Sharifa, R. va Nozima, T. (2023). RABOBOT SHARTLARIDA SIFATNI BOSHQARISH - KORXONA MUVAFFAQIYATINING ASOSIY OMILLI. ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINA ILMIY YONDASHISH, 2(20), 200-203.
- 7.Sharifa, R. va Mahliyo, K. (2023). KORXONALARNING TASHKILY TUZILISHI VA ULARNING KO'RIYATI. IQTISODIYOT, TURIZM VA XIZMAT JURNALI, 2(5), 77-83.
- 8.G'aybullayevna, R. S. (2023). AYOLLAR TADBIRKORLIGI MAMLAKATIMIZ IQTISODIY FAROVONLIGI VA IJTIMOY RIVOJLANISHINI OSHIRISH OMILI. IQTISODIYOT, TURIZM VA XIZMAT JURNALI, 2(5), 73-76.
- 9.G'aybullayevna, R. S. (2023). INVESTITION FAOLIYATINI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING ZAMONAVIY ASOSLARI. IQTISODIYOT, TURIZM VA XIZMAT JURNALI, 2(5), 51-54.
- 10.G'aybullaevna, R. S. (2023). Qurilishga qo'yilgan sarmoyalarning iqtisodiy samaradorligini baholash usullari. Yevropa oliy ta'lim va akademik taraqqiyot jurnali, 7(1), 95-98